

Katjuša Ručigaj, Osnovna šola Riharda Jakopiča, Ljubljana

KAKO V UČNEM PROCESU UPORABITI KNJIGO IZ PROJEKTA *RASTEM S KNJIGO*

☞ V članku želim predstaviti možne dejavnosti v povezavi s knjigo, ki jo vsak slovenski sedmošolec dobi kot knjižno darilo v okviru nacionalnega projekta spodbujanja bralne kulture, Rastem s knjigo. Prednost vidim predvsem v tem, da učenci knjigo dobijo v trajno last. To učitelju in učencem omogoča, da jo lahko obravnavajo v daljšem časovnem obdobju, saj učenci niso omejeni z rokom knjižnične izposoje.

1 Uvod

V letošnjem šolskem letu so učenci 7. razreda v okviru projekta Rastem s knjigo v dar dobili knjigo Vinka Möderndorferja *Kit na plaži*. Iz izkušenj iz preteklih šolskih let se za obisk splošne knjižnice vedno odločim čim bolj v začetku šolskega leta, že septembra, saj mi to omogoča, da dejavnosti v zvezi s knjigo lahko natančno načrtujem, hkrati pa jih lahko sproti prilagam tudi aktualnostim.

2 Načrtovanje dejavnosti ob projektu Rastem s knjigo

Pred obiskom splošne knjižnice sem izdelala okvirni načrt dejavnosti s knjigo:

- a) Obisk splošne knjižnice (konec septembra)
Dejavnosti s koordinatorjem knjižnice: predstavitev splošne knjižnice, knjižnično informacijsko opismenjevanje, motivacija za leposlovno branje, knjižno darilo ...
- b) (Delni) kulturni dan (istega dne kot obisk splošne knjižnice)
Dejavnosti (z učiteljicami slovenščine): predstavitev avtorja Vinka Möderndorferja, ogled videovsebin s spletne strani JAKRS, skupno glasno branje knjige, voden pogovor o knjigi in prebranem, navodila za nove smernice (dolgo branje na taboru, samostojno branje doma – domače branje) ...
- c) Dolgo branje na taboru (začetek oktobra)
Dejavnosti v debatnih skupinah: skupno glasno (ali tiho) branje po sobah ali v skupnem prostoru za druženje, pogovor o prebranem (o zgodbi, o Downovem sindromu ...) v debatnih skupinah pod vodstvom učiteljice slovenščine in v skladu z navodili, ki jih vsaka skupina dobi (več o navodilih v podpoglavju 5.1).

ESU
Z PROJEKTA

jigo, ki jo vsak slovenski sedmošolec dobi
a bralne kulture, Rastem s knjigo. Prednost
o učitelju in učencem omogoča, da jo lahko
ejeni z rokom knjižnične izposoje.

ŠLOVNICA
pravilica
pika
stavek
loboj
podpičje
ROMAN
velika začetnica
SVOBODA
SLOVENSČINA
ČEŠČINA

stem s
ušenj iz
im bolj
ynosti v
rilaga-

nosti s

jižnice,
o bran-

ka. Mö

č) Nadaljnje delo s knjigo (prosta izbira, odločitev posamezne učiteljice slovenščine):

- knjiga za domače branje (oktober) (več o tem v poglavju 6)
- medpredmetno sodelovanje z učitelji naravoslovja (predstavitev Downovega sindroma in ogled posnetka *Ples je ljubezen* – Eva Pirnat)
- možnost za govorni nastop v povezavi s knjigo
- ogled dokumentarnega filma *Sofia 13*
- debatni krožek
- prispevki za šolski časopis, šolsko spletno stran ...
- možnost raziskovalne naloge (naravoslovje – Downov sindrom)

3 Začetne dejavnosti: obisk splošne knjižnice, seznanjanje z avtorjem in s knjigo, spodbujanje k branju

Prve spodbude za branje učenci dobijo že ob obisku splošne knjižnice, ko jim koordinator projekta predstavi avtorja, njegov opus ter na kratko predstavi tudi knjigo, ki jo učenci dobijo v dar.

Dobro je, če po vrnitvi iz splošne knjižnice še isti dan lahko nadaljujemo z ostalimi začetnimi dejavnostmi. To lahko storimo v okviru (delnega) kulturnega dne ali pa v okviru pouka slovenščine. Z učenci si ogledamo kratek predstavitveni film o romanu *Kit na plaži* pisatelja Vinka Möderndorferja (predstavitveni film nam je vsako šolsko leto na voljo na spletni strani Javne agencije za knjigo RS). Po ogledu sledi krajši pogovor, v katerem učenci lahko izražajo svoja pričakovanja o knjigi.

Po ogledu videoposnetka in razgovoru si skupaj ogledamo splošne dele knjige, ki je pred nami: spoznamo pomen kolofona, uvodnih misli, posvetila, zapisov na platnicah, spremne besede.

Sledi uvodno branje. Skupno glasno prebiranje knjige naj bi povečalo zanimanje učencev za zgodbo. Lahko preberemo le nekaj strani, lahko pa tudi poglavje ali dve. Nato se dogovorimo, da učenci branje nadaljujejo doma (določimo poglavje ali poglavja, ki jih morajo samostojno prebrati do naslednjč, da si bomo lažje izmenjevali bralne izkušnje) – ob tem določimo tudi datum naslednjega skupnega prebiranja knjige. Dogovorimo se še za datum domačega branja ter učence seznanimo z okvirnimi navodili za domače branje (kdor ima možnost, takšno branje lahko izvaja tudi kot dolgo branje na taboru).

4 Medpredmetne povezave

Knjiga *Kit na plaži* učitelju slovenščine nudi možnost medpredmetnega sodelovanja z učitelji naravoslovja, ki sedmošolcem lahko strokovno, a na poljuden način razložijo, kaj je Downov sindrom.

Učence zato že ob prvem stiku s knjigo opozorim, da se bodo ob branju srečali z izrazom Downov sindrom. Pogovorimo se o tem, kaj o tej kromosomski motnji že vedo oziroma ali kdo od njih pozna osebo s takšno motnjo. Napovem, da jih bodo učiteljice naravoslovja v eni od prihodnjih ur

bolj natančno seznanile z Downovim sindromom, njegovimi značilnostmi in življenjem teh ljudi.

Po mojem vnaprejšnjem dogovoru z učiteljicama naravoslovja so učenci pri pouku naravoslovja izvedeli, kako pride do takšne genske napake. Seznanili sta jih s splošnimi lastnostmi te motnje, z načinom življenja in dosežki teh ljudi. Pokazali sta jim tudi nekaj fotografij ljudi z Downovim sindromom in predvajali kratek posnetek o dekletu, ki kljub sindromu uspešno in polno živi (ogled posnetka *Ples je ljubezen* – Eva Pirnat).

5 Dejavnosti v debatnih skupinah

Dejavnosti v debatnih skupinah lahko izvajamo kot dolgo branje na taboru, lahko pa tudi v okviru debatnih ali bralnih krožkov na šoli. S tem nekaterim učencem morda olajšamo vzpostavitev interakcije med bralcem in književnim besedilom, saj si bralci tako lažje izmenjujejo bralne izkušnje.

Ker so se sedmošolci v letošnjem šolskem letu množično udeležili naravoslovnega tabora in ker sem jih kot spremljevalka spremljala tudi sama, smo takšne dejavnosti lahko izvajali kar na taboru. Učence smo pred odhodom na tabor le opozorili, naj s seboj vzamejo knjigo *Kit na plaži*, natančnejša navodila pa so dobili šele na samem taboru. Zaradi ogromno ostalih dejavnosti, ki jih imajo učenci na taboru, sem dejavnosti v zvezi s knjigo *Kit na plaži* omejila le na branje, pogovor o knjigi ter na igranje iger (izpustili pa smo spretnost pisanja). V pomoč pri pripravi iger mi je bila knjiga Montserrat Sarto (Sarto 2015).

Vsaka debatna skupina je na listu papirja dobila naslednja navodila za delo.

5.1 Navodila za učence v debatni skupini

NAVODILA – PROJEKT RASTEM S KNJIGO

Na taboru boste med ostalimi dejavnostmi izvajali tudi »dolgo branje«. To pomeni, da boste 3 dni ob večerih ali glede na urnik dejavnosti skupaj (po sobah ali v skupnem prostoru za druženje) glasno prebirali knjigo Vinka Möderndorferja *Kit na plaži*.

Po branju sledita pogovor o prebranem (glej Pogovor/razmišljanje o knjigi) ter igranje iger (glej Igrajmo se).

Natančnejša obravnava knjige bo sledila v šoli (kot domače branje).

Pogovor/razmišljanje o knjigi

1. Predstavi Niko (videz, značaj; prosti čas, želje ...). Ti je Nika všeč ali ne? Zakaj?
2. Predstavi enega od Nikinih sošolcev/sošolk (videz, značaj, obnašanje ...). Kaj je njegova/njena glavna značilnost?
3. Predstavi Nikino družino (kdo jo sestavlja; kje in kako živijo, s čim se ukvarjajo ...).
4. Nika in šola; vzdevki učiteljev. Imajo tudi tvoji učitelji vzdevke? Katere in zakaj?

5. Nikin brat (predstavi ga). Si že kdaj spoznal koga z Downovim sindromom? Sošolcem na kratko predstavi to srečanje.
6. Zakaj Nika sošolcem ni povedala za svojega brata? Bi ti ravnal enako? Zakaj?
7. Kako so se odzvali Nikini sošolci, ko so prvič spoznali njenega brata? Kako bi ravnal ti? Zakaj?
8. Kako ti sprejemaš drugačnost? Kdo so ljudje, ki se tebi zdijo »drugačni«? Kaj imajo oz. česa ti ljudje nimajo, da jih imaš za drugačne?
9. Povej svoje vtise o knjigi. Katere misli so se ti porodile ob branju knjige?

Igrajmo se

1. Ugani, kdo je to

S postavljanjem pravih vprašanj moraš odkriti književno osebo, ki jo ima sošolec/sošolka v mislih. Sošolec/Sošolka ti lahko odgovarja le z DA ali NE.

Primer: *Je ta oseba moški?* –Da. –*Je še otrok?* –Ne. –*Je Nikin oče?* –Ne. –*Igra klavir?* –Da. ...

2. Beseda je oseba

Sošolec/Sošolka pove besedo, ti pa poveš, s katero književno osebo je ta beseda povezana. Pazi, da besede ne bodo prelahke.

Primer: *SMS (Barbka), metuljček (Igor), salon (mama) ...*

3. Potrdi ali izloči besedo

Sošolec/Sošolka pove besedo, ki je ali pa ni povezana z vsebino knjige. Besedo potrdiš, če je povezana s knjigo, ali pa jo izločiš, če s knjigo ni povezana. Igra se nadaljuje v smeri urinega kazalca, tako da vsak član pride na vrsto.

Primer: *KIT (da) – DELFIN (ne) – ŠPANŠČINA (da) – TUJINA (da) – OBISK (da) – BRIGITA (ne) ...*

Želim vam prijetno branje in igranje.

6 Domače branje

Učence sem opozorila, naj do datuma, ki smo ga določili za pisno preverjanje domačega branja, knjigo *Kit na plaži* le v celoti preberejo. Ob branju naj si delajo zapiske/izpiske ali pišejo svoj dnevnik branja, kar jim bo v pomoč pri preverjanju. Ob pisnem preverjanju znanja imajo s seboj lahko knjigo *Kit na plaži* ter vse svoje zapiske/dnevnik branja. Preverjanje se lahko izvaja eno ali dve šolski uri. Vsak učenec ob pisnem preverjanju znanja dobi naslednja navodila za delo.

6.1 Navodila za učence

DOMAČE BRANJE – Vinko Moderndorfer: Kit na plaži

Pisno odgovori na vprašanja o knjigi, ki si jo prebral. Vprašanja si lahko poljubno izbiraš. Obvezno je le vprašanje številka 20 (mnenje o knjigi). Odgovarjaj natančno (raje manj odgovorov, ki so izčrpni, kot več kratkih), svoje trditve utemeljуй tudi s primeri iz knjige.

1. Določi književni čas (kdaj se zgodba dogaja) in književni prostor (kje se dogaja).
2. Kdo je pripovedovalec zgodbe? V kateri glagolski osebi pripoveduje? Izpiši primer iz knjige.
3. Književne osebe loči na glavne in stranske. Katera od oseb ti je najbolj všeč/blizu? Zakaj?
4. Kje ima knjiga vrh? Predstavi ta dogodek.
5. Izberi si dogodek, ki se ti zdi zelo pomemben. Zakaj se ti zdi pomemben? Na kratko ga predstavi.
6. Razloži naslov knjige. Zapiši 5 ključnih besed/besednih zvez, povezanih s knjigo.
7. Kdo je Nika? Opiši njen videz in predstavi njen značaj, obnašanje ... S čim vse se ukvarja? Ti je Nika všeč ali ne? Zakaj? V čem si ji/ji nisi podoben?
8. Nika in sošolci. Za vsakega od njih zapiši nekaj zunanjih (videz) in nekaj notranjih lastnosti (značaj, obnašanje, pogled na življenje ...). Kaj so njihove skrivnosti/težave? Kateri od njih ti je najbolj in kateri najmanj všeč? Zakaj? Kateremu od njih si najbolj podoben in v čem?
9. Kaj meniš o Barbkinem poskusu samomora? Kaj jo je pripeljalo do tega? Kako se njena zgodba na koncu razplete? Kaj bi ji na obisku v bolnišnici rekel ti?
10. Nika in šola. Predstavi Nikine učitelje in k vsakemu pripiši njegovo najznačilnejšo lastnost. Katere vzdevke jim Nika daje in zakaj? Kako se Nika odzove, ko izve, da ima tudi sama vzdevke?
11. Nikina družina. Kdo jo sestavlja? Kje in kako živijo? S čim se ukvarjajo? V kakšnih odnosih so?
12. Odnos Nika : njena mama.
13. Odnos Nika : njen oče.
14. Nikin brat. Predstavi ga. Kakšen odnos ima Nika do njega in kakšnega ima on do nje? Kaj veš o Downovem sindromu?
15. Zakaj Nika sošolcem ni povedala za svojega brata? Kako bi na njenem mestu ravnal ti? Zakaj?
16. Kako so se odzvali Nikini sošolci, ko so prvič spoznali njenega brata? Kako bi ravnal ti? Zakaj? Kakšen je tvoj odnos do drugačnosti – drugačnih ljudi? Kdo so ljudje, ki se tebi zdijo drugačni (kaj imajo/česa nimajo, da jih imaš za drugačne)?
17. Nika in ljubezen. Utemelji tudi s primeri iz knjige.
18. Opazuj jezik in slog v knjigi. Kaj o njiju lahko poveš? V pomoč: knjižni/neknjižni jezik (sleng ...), način pisanja, dolge/kratke povedi, veliko dvogovora/razmišljanja; pesniška sredstva (primere, okrasni pridevki, ponavljanja, pretiravanja, poosebitve ...). Da ti bo lažje, si izberi krajši odlomek (npr. na strani 13, 69, 70 ...) in analiziraj jezik in slog, tako da svoje trditve utemeljiš s primeri iz besedila. Te je morda katera od povedi med branjem spravila v smeh/žalost/jezo ...? Katera in zakaj?
19. Odnosi v Nikini družini se na koncu spremenijo. Kaj spoznajo Nika, oče, mama? Iz besedila izpiši katero od misli, ki ti je še posebej ostala v spominu.

20. Zapiši svoje mnenje o knjigi (najmanj 6 povedi). Svoje trditve utemeljij.

7 Sklep

Knjige iz projekta Rastem s knjigo morajo biti skrbno izbrane in takšne, da učencem nudijo dovolj možnosti za razmišljanje, za debate s sovrstniki ter za pogovor s starši in z učitelji. Učence, ki ne berejo radi, za branje lahko motivira že to, da jim po knjigo ni treba v knjižnico, saj imajo svoj izvod. Poleg tega jim sprotno glasno branje pri pouku in/ali dejavnosti branja v debatnih skupinah skrajšajo čas samostojnega tihega domačega branja. Vse to jih hkrati lahko motivira za sprotno prebiranje knjige, saj se v razgovoru o prebranem pred sošolci težko pretvarjajo, da so poglavja prebrali. Ena od bralnomotivacijskih strategij pa je lahko tudi uporaba iger, ki jih ogromno lahko najdemo v knjigi avtorice Montserrat Sarto.

POVZETEK

Knjiga iz projekta Rastem s knjigo učitelju nudi ogromno možnosti za načrtovanje in izvedbo različnih dejavnosti ob branju: dolgo branje, debatne skupine, domače branje, govorni nastop, strokovno pisanje o knjigi (ocena/mnenje), medpredmetno sodelovanje, pisanje raziskovalnih nalog, pisanje prispevkov za šolski časopis ali šolsko spletno stran itd. Prednost knjižnih daril iz projekta JAKRS pa je, da ima vsak učenec svojo knjigo, ki jo za omenjene dejavnosti lahko uporablja celotno šolsko leto.

Ključne besede: projekt Rastem s knjigo, kulturni dan, dolgo branje, domače branje, debatni krožek

Viri in literatura

- Grosman, Meta, 2006: *Razsežnost branja: za boljšo bralno pismenost*. Ljubljana: Karantanija.
- Möderndorfer, Vinko, 2016: *Kit na plaži*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Mojzer, Tina, 2016: *Moj bralni dnevnik*. Vinko Möderndorfer: Kit na plaži. *Didaktično gradivo MKZ*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Sarto, Montserrat, 2015: *Strategije motiviranja za branje*. Medvode: Založba Malinc.
- Tomšič Grgurič, Alenka, 2015: Rastem s knjigo za domače branje. *Slovenščina v šoli* 18/3–4. 42–48.
- OŠ: kratek film po romanu Kit na plaži pisatelja Vinka Möderndorferja*. JAKRS. Dostopno na: <http://www.jakrs.si/bralna-kultura/rastem-s-knjigo/videovsebine> (21. 9. 2016).
- Ples je ljubezen – Eva Pirnat*. TEDxYouth@Kranj. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=xXD6BBClBkl> (28. 12. 2016).
- Sofia 13*. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=iyZbAeXv7jI> (28. 12. 2016).